

C. kr. pošti!
Nedostavljene številke je poslati administraciji „Eisenbahner“
Dunaj V. Bräuhäusgasse 84.

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSkih ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Trstu ul. Madonnina 15.
Telefon 1570.
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Bräuhäusgasse 84.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina:
za celo leto 4.40 K
za pol leta 2.20 K
za četrt leta 1.10 K
Posamezna številka 18 vin.

Štev. 8.

V Trstu, 15. aprila 1914.

Leto VII.

Duševni moment v razrednem boju.

Očitno izraža razredni boj iz razrednih nasprotij. Povsod kjer so ostra nasprotja med različnimi razredi enega in istega ljudstva ali države, mora tekom časa priti do spopada med pristaši teh razredov. Seveda pa ne zadostuje samo dejstvo nasprotij, da bi vzbudilo razredni boj, temveč se ga mora šele občutiti kot krivico in zapostavljanje, predno se pojavi volja za ublažitev ali pa odpravo nasprotij. Zatiranje, izkoriščanje in brezpravnost sami na sebi ne gonijo ljudi v razredni boj, ker so le gospodarski in socialni predpogoji zanj. Šele v spodnjih plasteh oživelo prepričanje, da so tlačene, izkoriščane in brezpravne, jih podžiga k boju proti stari krivici, za novo pravico. Zgodovina nas uči, da so prebivalski sloji skozi stoletja potrpežljivo nosili jarem, ne da bi se mu upirali. In to celo tedaj, ko gospodarskih vzrokov za ločitev razredov že davno več ni bilo. Treba je bilo zunanega pogona, da so se mase pričele gibati. Razredna zavest, ki se poraja iz razrednih nasprotij, je torej činitelj, ki ustvarja razredni boj.

Razredna zavest, ki je notranji nagon za razvoj, pa ne nastane v zatiranih morda avtomatično sama ob sebi, kakor se včasih zatrjuje, temveč mora priti od zunaj. Danes kakor pred tisočletji

ne najdemo niti sledu razredne zavesti pri zaostalih ljudskih slojih, ki vzdihujejo pod naravnost nečloveškim pritiskom. Pri njih se sicer nahaja nezaveden čut nezadovoljstva, manjka pa jasen vpogled v vzroke bednega položaja in jasna zavest krivice in nevzdržljivosti obstoječega. Te socialno duševne činitelje se mora šele ustvariti, predno se uveljavi volja za boj in žrtve. Že v starem veku se je opazalo, da so bile suženjske množice toliko časa mirne, dokler jim niso vstali voditelji, ki so vzbudili njih razredno zavest in njih bojevitost. Ti vodje pa so bili brezizjemno ljudje iz višjih slojev, ki so ali iz sočutja z množicami le tem dali na razpolago svoje moči, ali pa so sami videli nekaj boljše dneve in potem vsled zle usode padli v hlapčevstvo. Niti enega vzgleda pa ne poznamo, da bi bilo drugače. Tudi v srednjem veku se je moglo opaziti ravno isto. Pravi vodje socialnih gibanj kakor na primer v kmečkih vojnah, so bili ljudje, ki po rojstvu in predizobrazbi niso pripadali masam. Prvoboritelji meščanstva v francoski revoluciji so bili pretežno pripadniki privilegiranih stanov ali takozvani intelektualci — danes bi se jih imenovalo akademike — ker ni bilo misliti, da bi priprost meščan nosil bojno zastavo pred svojimi razrednimi tovariši. In kako je bilo v tem oziru v početkih modernega socialističnega gibanja vseh kulturnih dežel, je splošno znano. Socialistični vodje proletarskega pokolenja in proletarske predizobrazbe

se lahko na prstih prešteje. Večina vodij je bila buržvaznega pripadništva. Da je danes to drugače, je dokaz za materijelno in duševno povzdigo proletarijata. Pri vsem tem pa še danes igrajo vplivno vlogo toliko zasmehovani »akademiki«, ne glede na strokovno in zadržno gibanje, kjer prevladujejo večaki. Velja torej sociološki zakon, da stopijo po dolgem izkoriščanju in zatiranju oslabele ljudske množice, ki se jim je vrhutega še branilo dostop do kulture, v akcijo šele tedaj, če jim je po ljudeh višje izobrazbe in kulture prišla zavest njih pravice in oblasti; nadalje, da si v nadaljnjem poteku svojega razvoja vzgojijo voditelje iz svojih lastnih vrst in da polagoma odbijejo neproletarske elemente.

Nastopanje ljudi iz »višjih« plastí za proletarsko stremiljenje po osvoboditvi ima svojo vrednost ne samo za praktično agitacijo ter prosveto in šolanje množic, temveč pomenja tudi velik moralni uspeh. Če pridejo znanstveniki do prepričanja o resničnosti socializma, če možje praktičnega življenja iz krogov premožnih in izobraženih porušijo vse mostove za seboj ter se posvetijo socialističnemu gibanju, se s tem brezdvomno močno povzdigne zavest množic, da imajo prav. »Če taki ljudje nastopajo za nas«, se pravi, »potem je to dokaz, da se bojujemo za dobro in pravično stvar.« V tem je pojasnilo čuta zadovoljstva, ki vselej navdaja mase, kadar se pridruži socialno demokratični stranki učen, bogat, ali družabno

LISTEK.

AVETIS AHARONEAN:

Kos kruha.

Armenska povest.

Bil je mrzel, zelo mrzel januarski dan. Ako bi bil izpljunil, pa bi bil pljunek zmrznil v zraku. Bela je bila zemlja, beli zidovi in strehe hiš, bela so bila zlasti drevesa ob cestah in na vrtovih — povsod je bila razprostrta bela snežna odeja, vse je pokrivala. Noč je bila ledeno jasna, zmrzli sneg je neprijetno škripal pod nogami neznansko naglo mimo hitečih. Nobenega solnčnega žarka; nebo je bilo pogreznjeno v megle. Vsled silnega mraza so se hlapi nenadoma zgostili v ivje in so migotali po zraku. Celo vrane in predrzni vrabci niso frčali danes, proti svoji navadi, z vrisčem in hruščem s strehe na streho, z dvorišča na dvorišče, da bi brskali po živju. Sedeli so tupatam po zidu, tupatam na vejah drevesca, tiho, ubogi, stisnjeni drug ob drugem — silen mraz je bil tudi nje spravil skupaj. Iz vsakega kota vsake votline, vsake človeške kože, kjerkoli je dihalo življenje, se je vil dim; ljudje so se borili proti mrazu, skušali so se ogreti, kakorkoli so mogli.

Čeprav je bilo že jutro, so bile ceste v N. vendar prazne in izumrle. Kdo bi bil mogel biti tako nespameten, da bi bil pomolil ob tem strupenem marzu glavo iz hiše? K večjemu tupatam so se

prikazali kakor sence na tem ali onem koncu ceste ljudje, ogrnjeni s kožuhi ali plašči, zaviti do ust in nošu, pokriti z ivjem. Najbrž jih je pregnala iz prijetno gorkih stanovanj nujna sila. Šli pa niso korakoma, ampak so nehote leteli, skoro na vso sapo.

Ob tej uri sta se nenadoma pojavila čisto na koncu ceste dva majhna otroka po sedem in deset let. Ubožka sta bila tako suha, da bi bili lahko mislili: mrtveca sta, ki sta vstala iz groba. Skoro ju nisi mogel gledati drugače kakor z grozo. Obadva sta bila gologlava in z razkuštranimi lasmi, ki jih je pokrivalo ivje s svojimi cveti. Ivje se je nabralo tudi na njih obrvih in trepalnicah, kar je dajalo otrokoma nenavadno pomilovanje zbujačo podobo. Nagoto njiju teles je le za silo krilo par mahedravih cap in komaj se je dalo uganiti, kaj naj bodo posamični deli njiju obleke, kaj so bile hlače, kaj srajca in kaj suknja.

Dečka nista bila iz N., ampak bila sta izselinika in sta prišla oddaleč, iz dežele, ki so jo bili oropali srce in omadeževali s krvjo, brez očeta, brez matere, brez mogočnega varstva . . . dvojce popolnih sirot. O svoji ubogi domovini, ki je bila plen ognja in meča, sta vedela uboga malčka zelo malo, ali pa sta morda vedela tudi mnogo, pa nista ničesar pripovedovala. Dejala sta samo, da v tisti deželi mučijo in ubijajo ljudi, našega očeta in našo mater so nečloveški ljudje ubili drugega za drugim in midva siromaka sva ušla in kot izganca dospela semkaj.

Ubožčka spita ponoči v hlevu bogaboječega moža. Tu je mnogo živali in gorko je tu . . . Naj-

preje sta poskusila, da bi spala v jasliah velikih bivolv, ti pa so se splasili, ko so zagledali dvoje nenavadnih teles in so prhali. Ubožčka sta se zbala in zbežala v jasli majhnega, revnega telička, ki je bil tudi suh, tudi ubog, tudi žalosten, kakor obedve siroti. Mati uboge živali je bila prav kar umrla in nobene druge krave ni bilo, ki bi jo teliček sesal, zategadelj so ga hranili s senom, toda ni še mogel grizti ni bil vajen tega, posamezno je jemal bilke, jih žvečil in zopet izpustil iz gobca. Vedno je bil lačen, gobec mu je visel, in od dne do dne je hujšal.

Nesrečniku je nesrečnik vedno tolažba. Osiroteli teliček je rad gostoljubno sprejel osirotela dečka, spoprijaznila so se in se vzljubili. In če sta ponoči obadva majhna sirotka v jasliah zaspala, objemavši drug drugega okrog vratu in tesno se stiskajoč, tedaj je položil tudi teliček svoj majhen gobček na rob jaslí in je spal ter pihal svojo gorko sapo otrokom v obraz. Otroka sta bila zadovoljna, samo mlajši sirotek je ponoči večkrat skočil kvišku, kričal je, stokal in jokal ter tožil zbudivši se starejšemu bratu, da prihajajo, ga jemljejo proč in ga ubijajo . . . V temi hleva se je bal strahov in zlih duhov. Brat ga je potem objel tesneje ga pomiril in zopet ju je zazibal spanec.

V hlevu jima je bilo dobro, prav dobro; bil je gorak. Zjutraj sta vstala zgodaj, in v zahvalo za užito gostoljubje sta otrebila očistila in osušila najprej telička, poljubovala sta ga in potem sta spravila gnoj izpod drugih živali in stekla ven, da se potikata po cestah . . . prosjačita za kruh . . .

na visoki stopinji se nahajajoč človek. V tem pa je tudi pojasnilo dejstva, da množice vkljub vsemu demokratičnemu nezaupanju zelo mnogo zaupajo takemu novincu in mu brez dolge poskusne dobe poverijo vodilno vlogo, za katero se mora »navaden« soderug boriti skozi desetletja. In če bi se to tudi obžalovalo, se mora računati s tem in se ne sme podcenjevati duševni moment v razrednem boju.

Zavest v boju za dobro in pravično stvar je namreč za boj velikanskega pomena, kar se more jasno opaziti v vsaki vojni. Ravno v proletarskem razrednem boju je bistveno mnogo na tem ležeče, da so mase prepričane o moralni upravičenosti svojih zahtev in stremeljenj. Šele ko se bo proletarijat v svoji veliki večini zavedal krivice, ki mu jo prizadevajo gospodujoči in posedujoči sloji in šele ko bo jasno spoznal, kako je na vseh področjih zapostavljen in oškodovan, se bo vzbudila močna volja po odpravi te krivice. Naraščal pa bo tudi čut moči in gibanje bo postalo nepremagljivo. Na srečo za proletarijat se vedno bolj širi razredna zavest in poganja svoje korenine vedno globokeje v množicah. S pomočjo vztrajnega in neumornega delovanja, potom smotrene agitacije in organizacije bodo vedno širše mase prepričane, da imajo pravico do boljšega obstoja, do svobode in kulture, do človeka vrednega življenja. Prepričane pa bodo tudi o tem, da imajo moč za doseg svojega cilja, če le imajo trdno voljo. V tem pa je naravnost čudežna naborna sila modernega socializma, kojega napredek v par desetletjih nima para v svetovni zgodovini.

Obratno pa opazamo na nasprotni strani, da vera v njih pravico in zaupanje v upravičenost njih obstoja polagoma izginja. Iz krogov gornjih in srednjih plasti se neredkokrat čuje vprašanje dvoma, če so današnje razmere z vso svojo očitno krivico napram nižjim plastem večne in neizpremenljive. Ali pa če ne bi bilo bolje, da se proletarjem pride naproti. V tem razpoloženju pa je tudi pojasnilo za stremljenje po socialnih reformah sedanje dobe, ki se pojavlja na vseh poljih. To seveda ne pomenja odrekovanja predpravicam in monopolom, dokazuje pa neko negotovost z ozirom na moralno ocenjevanje razrednih nasprotij. Da taka negotovost in omahovanje slabi naše nasprotnike, menda ne bo oporekal nihče, ki upošteva netahtljive momente za izid boja. Kapitalistični hujšakci in naduteži, ki trdovratno vztrajajo na svojem videzu, vedo to prav dobro ceniti. Zato pa grmijo proti socialnim ideologom, proti »soderugom v fraku in cilindru«, spravljajo nered v kapitalistične bojne vrste, ker sejejo dvom v veri na neizpremenljivost našega kras-

nega družabnega reda, ki pa na drugi strani krepijo vero proletarcev v končno zmago njih dobre stvari. Zato pa se laskajo tistim elementom iz srednjih in spodnjih plasti, ki nastopajo za privilegije gornjih plasti s svojo osebo in svojim vplivom. In če celo inteligentni delavci in sposobni rokodelski mojstri zastavljajo svoje moči za veliki kapital in veleposestvo, potem slede, ker menijo, da je stvar pravična.

Ta logika pa ima svoj nedostatek: če se celi ali polovični proletarci pustijo vpreči v voz gospodov, je to dokaz, da so nevedni ali pa samogoltni štreberji, ki iščejo le svojo korist. Če se pa ljudje iz »višjih« krogov pridružijo ljudstvu, se to zgodi iz idealnih vzrokov, ker se tu ne more govoriti o pospeševanju privatnih interesov. Na to bistveno razliko pa se mora ozirati, če se hoče razumeti duševni moment v razrednem boju.

Obzor.

Prav smelo in krepko izrablja vlada § 14. Ni ga dneva, da ne bi se kaj novega slišalo o njem. Tako na primer bo naložila avstrijskim prebivalcem na armena ogromna bremena 400 milijonov kron za bosanske železnice. Več o tem pišemo na drugem mestu te številke.

Potom tega zloglasnega paragrafa je vlada uveljavila zakon o zavarovanju rudarjev zoper nezgode. Tu meni vlada, da bo storila § 14. okusnejši, če skuša z njim uganjati socialno politiko. Premotila pa ne bo zavednih državljanov. Če bi bila vlada le nekoliko časa še počakala z odgoditvijo parlamenta, bi bil zakon ustavno uveljavljen. Poslanska zbornica je omenjeni zakon izgotovila in sprejela že pred božičem. Tudi odsek gosposke zbornice ga je že sprejel. Treba bi bilo samo pol ure dela, pa bi ga bila tudi gosposka zbornica odpravila. Toda grofu Stürgkhu se je zelo mudilo. In tudi drugim gospodom meščanskega kalibra, ki radi odvalijo odgovornost od sebe.

Zasedanje delegacij bo letos v Budimpešti od 28. aprila do konca maja, če ne končajo že prej svojega dela.

V Avstriji nam še vedno manjka drednotov. za zgradbo drednotske divizije zahteva mornariška uprava samo malenkost 350 do 400 milijonov kron. Militarizem in marinizem žreta vedno več in več, ljudstvo pa strada in ne more več prenašati ogromnih bremen. Državno gospodarstvo se čimdalje bolj bliža bankrotu. A zato se gospodarji

ne brigajo. Da le militarizem vse dobi kar hoče, ljudstvo pa se naj sleče in naj strada.

Lep škandal se je zgodil v našem zunanjem ministrstvu, kjer so imeli kozla za vrtnarja. Dr. pl. Gabrianski je imel v zunanjem ministrstvu važen referat o srbskem časopisu. Pred kratkim je bil Gabrianski nenadoma odpuščen iz službe in nastavljen je bil za gimnazijskega profesorja — V Kragujevcu na Srbskem. V času, ko je bil Gabrianski avstrijski državni uradnik, je pridno zahajal na srbsko poslaništvo na Dunaju. Baje je pošiljal tudi belgrajskim listom protiaustrijske članke. Gabrianski je rojen Poljak, vzgojen je bil pa v Bosni in na priporočilo odličnega avstrijskega politika iz gosposke zbornice je dobil službo v zunanjem ministrstvu. — Avstrija je res kar preprežena z vohuni in naša vlada bi prav dobro storila, če bi nekoliko premišljala o tem zlu, ki ravno ne izpričuje prevelike ljubezni do države. Avstrijska vlada pozna seveda samo eno sredstvo zoper to zlo — policijo.

Poroča se, da vlada v kratkem skliče komisijo, ki bo sestavila nov poslovni red za državni zbor, nakar ga bo vlada vsilila s § 14.

Solnograški »Tagblatt« javlja, da je pisal dr. Šviha predsedniku poslanske zbornice dr. Sylvestru, da mu naj pošilja poslanske dijete v kopališče Sveta Lucija, kjer se »zdрави«.

Italijanski železničarji se pripravljajo za stavko. 9. t. m. se je v Bologni vršilo zborovanje, ki se ga je vdeležilo okoli 6000 železničarjev iz vse Italije. Sprejelo se je resolucijo, ki pozivlja železničarje v štrajk.

V državi Illinois (Severna Amerika), so prvič volile tudi ženske. V samem Chikagu je poleg 455 tisoč moških tudi 217 tisoč žensk v volilni listi. Poroča se, da so ženske s svojo kandidatno listo propadle.

Slavni ruski pisatelj Maksim Gorkij, ki se je komaj vrnil iz pregnanstva v Rusijo, je obtožen bogokletstva. S podpisom se je moral obvezati, da ne zapusti Petrograda.

Pet najbogatejših ljudi v Prusiji mora plačati sledeče brambne prispevke: Gospa Krupp 8.800.000 mark, knez Henkel-Donnersmarck 4.200.000 mark,

Tako sta živela in sta bila zadovoljna. Ni bilo zasledovalcev.

Tudi že popreje sta romala skoro vsak dan po cestah. Prebivalci so ju videli vedno v istih capah, vedno bosa, gologlava in razkuštrana kakor danes, ali niti enemu se ni zbudila vest. Ah, vreme je bilo vendar gorko in sirote postajajo tudi nesramne, saj žive od prosjačenja kruha, so mislili in pomirili svojo vest. Toda danes? Siroti sta bili zopet na cesti in to je bilo strašno. Neznosno mrzlo je, celo mladič kaže ne bi smel ostati ob takim mrazu zunaj; to je usmiljenja vredno, so si mislili mimoidoči. Ah, kako sta bosa in letita drgetajoč, čemu sta morala danes na prosto! Ah, nadležnika!

»Oj, oj, pogled tu vendar,« je dejala v kožuh zagrnjena, debela postava svojemu spremniku in kazala na obedve mimoidoči siroti. »Ah, hudo je človeku, vroče mi prihaja, kako drgetata, moj Bog, čemu sta prišla iz svojega gnezda.« In v srcu si je želel, da bi siroti ne bili prišli ali da bi ju vsaj ne bil videl tako drgetati. To ni nobena šala, človek si skvari opoldansko kosilo. Ako mi prideta za misel na misel, se mi bo jed ustavljala, si je mislil in grbančil obraz.

Drugi je opazil, da se zbuja njegovemu prijatelju vest in poskušal je, da ga spravi iz tega neprijetnega položaja.

»Ah kaj, brez potrebe se vznemirjaš vsled njiju, prijatelj, vajena sta temu, preneseta to. Seveda kaj drugega bi bilo, kar nas Bog varuj, ako bi se pripetilo mojim ali tvojim otrokom kaj takega. Veš, ako pošlješ zdaj mojega Ozika čeprav

z odejo ven, zmrzne na cesti, veruj mi, zmrzne. Pri teh je to kaj drugega, ta dva preneseta to.« To je bilo pametno povedano, debela postava in njen spremljevalec sta šla mimo.

Sirotka pa sta romala po cestah in se nista prav nič čudila, da sta bila ob tem neznosnem mrazu zunaj, medtem ko se ni pokazal noben otrok njune starosti. Vedela sta samo, čeprav je bilo zelo mrzlo, čeprav sta bila napol naga, bosa in razoglava, da morata do vrat, da poprosita za kruh. Bila sta lačna, od včeraj opoldne nista bila ničesar jedla.

»Ah, Galo, kako je mrzlo, ah,« je dejal mlajši, bližal je svoje skrčene, berzčutne prstke k posnelim ustnicam ter cepetal zn ogami po snegu.

»Da, Mato, zelo mrzlo je, bolečina prodira človeku noter do srca, pojdi, naglo.«

»Ah, hlev je bil gorak,« je nadaljeval deček ihtel in žalostne solze so mu visele s trepalnice, toda zmrznile so in niso kapnile.

»Res je bilo gorko, toda midva sva vendar lačna, kaj naj počneva?«

Malček je molčal, ugriznil je v ustnice in dihal v prstke, hu, hu.

Ustavila sta se pred velikimi vratmi, ki so bila odprta. Sredi dvorišča je ležal velik pes, ves stisnjen vsled hudega mraza. Ni opazil otrok, ki sta strahoma roko v roki s plahimi koraki stopila na dvorišče. Ko sta napravila par korakov, sta opazila strašnega psa. Starejši je obstal in se ni upal dalje.

»Mato, pes grize, vrniva se.«

»Ah, tako sem lačen, zebe me kam naj še greva,« je mrmral malček. »Tu stanuje bogat mož, izprosiva kos kruha in odhitiva nazaj v hlev, tako mrzlo je in vsa trda sva.«

Šla sta še par korakov in upala, da prideta brezslušno mimo psa in dospeta do hiše. Toda škripanje snega je predramilo psa. Dvignil je glavo kvišku, opazil arzcapano otroka, poskusil je togotno in skočil na oba. Zavedajoča se nevarnosti sta uboga otroka kriknila, objela drug drugega in počepnila v sneg. Tako se branijo otroci in ženske, ki beračjo, proti napadom psov. Človek bi mislil, da hočejo te slabotne stvari zbuditi v srcu živali sočutje s tem, ker se pokažejo premagane. In res, pes je obstal, jeza živali se je polegla spričo sirot brez zavetja. V majhni oddaljenosti je legel, glavo na tacah, kakor da bi hotel stražiti obadva revčka, da ne vstaneta in ne pobegneta. Bil je pretresljiv prizor, ki je ganil do solz. Obadva bosa, v capah drgetajoča otroka in razoglava, s posivelimi ustnicami in oteklimi medsebojno sklenjenimi rokami sta sedela tesno drug ob drugem v snegu in jokala. Po mrzlem zraku je migotalo ivje in v vrtincih padalo na njiju razkuštrane lase. Besni pes je legel renče ob dečkoma, zdelo se je, da čaka, ali ubožka vstaneta ali ne, da plane nanju in ju raztrga na kosce. Nikogar ni bilo na dvorišču. Otroka sta neprestano jokala z obupnim plačem in kričala. Z očmi, polnimi groze, sta se ozirala zdaj na psa zdaj proti hišnim vratom, odkoder sta pričakovala pomoči. Končno so se škri-

cesar Viljem 4.100.000 mark, veliki vojvoda meklenburško-streliški 3.400.000 mark, knez Thurn in Taxis 1.500.000 mark. — To so prav čedne svotice, ki dajo skupaj 22 milijonov mark (okoli 26 milijonov kron.) Že iz tega se lahko sklepa, da je premoženje teh ljudi ogromno.

Revolucionarno gibanje ruskega delavstva se zopet oživlja. V Petrogradu je bilo več demonstracij. — v gumijskih tovarnah v Petrogradu je bilo mnogo slučajev zastrupljenja po strupenih plinih.

Socijalistični cilj.

Pot, ki jo korači moderno mezdno delavstvo iz svoje nekdanje ničnosti in brezpomembnosti do vse oblasti v človeški družbi, ni gladka in ni ravna. Naše trajne zmage spremljajo trenutni neuspehi in porazi. Naši vsakdanji boji nas pogosto postavljajo pred vprašanja, ki se neposredno ne dotikajo naše ošamosvojitve. Ampak ti mimogredoči neuspehi, ki so v primeri z veličastnimi zmagami le neznatni, nas ne smejo oplahiti, postranska vprašanja ne smejo skaliti našega pogleda in niti za trenotek ne smemo odmakniti oči od našega socialističnega cilja, ki nas napaja z neusahljivim pogumom in ki nas ravna v dnevni bojih in vprašanjih.

Socialistična misel je jasna in preprosta. Spoznavamo, da kolje sedanja oblika lastnine vso človeško družbo na dvoje in da mora proletarski razred kapitalističnemu razredu plačevati težak davek za svoje življenje. Od zemlje nas loči privatna lastnina, strojev nimamo, rudniki in tovarne niso naše; in če hočemo delati, da živimo, moramo svojo delovno silo prodajati onim, ki jim privatna lastnina podeljuje oblast nad proizvodnimi sredstvi. In posestniki čutijo svojo oblast in jo dajejo čutiti tudi nam: od sadov našega dela na polju in v rudnikih na plavžih in v tovarnah si jemljejo leto za letom bogat del. Renta in najemnina, obresti državnih dolgov in dividende delnic, procenti obligacij in profiti — naše delo so, ki ga uživajo drugi!

Kapitalistična lastnina je prokleti mehanizem sedanje družbe, ki nam sad našega dela jemlje izpred ust in ki nam krade osnovno sestavino človeške osebnosti: delo. Krutemu zakonu kapitalistične lastnine ne moremo ubežati. Komaj se vrnemo iz zatohle tovarne, iz mračnega rudnika, kjer smo pustili del svojih moči, kos svojega zdravja in življenja pri vstvarjenju dividende in rente, v svoje puste domove, že perži na nas novo obdačenje: stanarina. In kar

paje odprla vrata in na pragu se je pojavila ženska.

»Kos kruha!« sta kriknila otroka obenem s trepetajočim glasom.

»Nesramna pobalina, saj sem rekla, da sta ta dva«, je godla ženska, šla je noter, prinesla kos kruha, ga dala preplašenima otrokoma in se vrnila v hišo.

Otroka sta posegla po kruhu in medtem ko sta hotela naglo zbežati skozi vrata, je pes planil za njima in nanju, zgrabil je malega sirotka za nogo in ga mesaril z besnim gobcem. Preplašeni otrok je kričal in padel na obraz s krhom v roki, medtem ko je starejši zmeden obstal in plakal, ker ni vedel, ali naj gre na pomoč ali naj zbeži. Hišna gospodinja je prihitela in prepodila besnega psa. Ko je prišla majhnega sirotka za roko in ga dvignila, je otrok bolestno zastokal. Ostri zobje živali so mu razmesarili njegovo majhno nogo. Kri je kapala iz rane in se razlivala po snegu. Otrok je držal roko na nogi in roka se je barvala s krvjo. Strahoma jo je potegnil k sebi, gledal nanjo in na ranjeno nogo ter pričel še bridkeje ihteti. Kljub temu se je sklonil, pobral kos kruha in sledil stokajoč ter šepetajoč svojemu bratu. Kri je še vedno kapala iz noge in obadva sta zaihtela, kadarkoli sta opazila rdeče kaplje. Toda sestrada, drgetajoča otroka sta si razdelila okrvavljeni kruh in odšla dalje.

Pač ni bil izlepa kupljen kos kruha za tako drago ceno.

smo oteli pogoltnim rokam lastnine, nam pleni državni davek v najrazličnejših oblikah — ne za kulturne in splošne svrhe, ampak poglavito za zavarovalnino kapitalističnega tributa, za vojaštvo. In če se poda z okleščeno mezdo v branjarijo, mora potolažiti celo rajdo prekupčevalcev, in če gre v veliko trgovino, mora položiti tribut trgovskemu kapitalu. V srednjem veku je bila vsaka cesta stokrat pregrajena z mitnicami, pot delaveca je še dandanašnji zastražena z nepregledno vrsto cestinarjev in za vsak korak, za vsak gibljaj svojega življenja mora plačati kapitalističnemu razredu visoko odkupnino. Ampak ne le da je delavsko življenje obremenjeno s hudimi privatnimi in državnimi davki, tudi svobode ni deležen trpin. Če bi bilo delo v resnici svobodno, bi morali delavci biti deležni uprave delavnic, kakor so po volilni pravici poklicani, da soddločujejo v državi. Danes pa so kakor sužnji in nimajo besede o organizaciji dela; dninarji kapitalističnega sistema so in kapital — iz njih dela vstvarjen in njih vplivu odvzet — odloča o usodi dela.

Ampak razrušitev delavske osebnosti ni še ves zločin privatne lastnine. Kapitalistični razred je enoten le napram delavstvu. Med seboj pa je raztrgan z najrazuzdanejšo konkurenco. Nesposoben je, da bi se organiziral in da bi uredil produkcijo po dejanskih potrebah; gospodarska anarhija, ki izbruhne od časa v strahotnih krizah, tepe neusmiljeno po delavskih hrbtih. Krivica vseh krivic je, da so odgovorni za produkcijo, o kateri nimajo besede, da so kaznovani, ne da bi bili vprašani. In če bi se kapitalizem organiziral, če bi z vsesvetovnimi trusti reguliral produkcijo, ki zlorablja svojo moč za oderuške cene; delavstvo bi ubežalo strahtam gospodarskih kriz in bi padlo v kremplje vampirskih monopolov.

Vsa krivica in vsa beda izvira odtod, da ima en razred oblast nad proizvodnimi sredstvi in da diktira svoje zakone drugemu razredu, vsej družbi. Ta jarem je treba zlomiti. Treba je odstraniti razredno nasprotje: proizvodna sredstva je treba iztrgati kapitalističnemu razredu in jih podeliti organizirani družbi. Skratka: kapitalistično neopravičeno lastnino je treba razrušiti in jo nadomestiti z družabno lastnino. To pa je zadnji cilj socializma, kateremu je podrejeni vse naše boje!

Karteli.

V raznovrstnih oblikah se nam dandanes kažejo karteli, ker so po večini popolnoma samostojno nastali iz potrebe posameznih industrij. Kartele se lahko po njih izvajanju moči loči v take, ki so popolnoma lokalnega značaja, potem v take, ki vplivajo na cene, ali pa na produkcijo. Nekateri karteli so lokalni, ki sicer morejo stopiti v stike s sosednimi karteli, da med seboj omejijo oddajni trg, toda pri vsem tem ostanejo neodvisni drug od drugega. Potem so karteli, ki obsegajo širša področja in celo cela gospodarska področja; drugi pa segajo tudi čez te meje.

Tajnosti kartelov so velike. O marsičem imamo samo domnevanja, ki nas utrjujejo v prepričanju, da je moč kartelov dandanes neprimerno večja, kot je na prvi pogled razvidno. Zaraditega je tudi težko presojati, kje je omejen lokalni kartel in če ni njegov vpliv neprimerno večji, kot se domneva. Tako na primer so industrijska središča v Nemčiji, in sicer v Šleziji in Porenju-Vestfaliji kartelne tvorbe, ki so navidezno popolnoma neodvisne. Kljub temu pa je gotovo, da so med njimi ožji stiki. Že razmejitve oddajnih področij in strogo vzdrževanje enakih cen, opuščanje nabiranja odjemalcev v okrožjih drugih, nakazanje naročil itd. nas utrjuje v mnenju, da so tudi ožji stiki, morda celo predpogoji višjih kartelnih oblik. V mednarodnih kartelih je izvedeno strogo izogibanje prodiranja v druga gospodarska področja. Seveda kjer teh pogodb ni, skušajo karteli s skrajno konkurenco uničiti izven kartela stoječe industrije v inozemstvu. V domači državi se vzdržuje cene na višku in se oddaja le toliko blaga, kolikor ga je neobhodno potrebno. Ostanek pa se proda v inozemstvo za slepe cene. Tako postopanje je na konkurenčna industrijska podjetja vplivalo v korist tvorbe kartela. Podobne metode se vporablja tudi v domači deželi.

Karteli skušajo uvesti erakomernost proizvodnje. To se dogaja potom dogovorov o proizvodnji in razpečavanju. Mnogovrstnost individualističnega proizvodnje naj bi bila po kartelu izključena. Kartel proizvaja tipe, erakomerno blago, ter hoče izdelovati množinsko blago, katerega kakovost, oblika in druge lastnosti ne kažejo nobenih znatnih razlik. Kartel potem določa, kako naj se proizvaja, in samo kar smatra proizvodnjo vredno, se more razpečavati. Neskončna mnogovrstnost oblik, ki so tudi eden izmed pojavov individualističnega kapitalističnega proizvodnega načina, se nadomesti s proizvodnjem po tipih. Le malo vrst je po tem v enem proizvodnem načinu, toda te so enolične; vse proizvodnje od stroja pa do zavijanja, je vse prilagojeno potrebi enotnosti.

Prve nastavke kartelne tvorbe vidimo v najrahljši obliki kartela, v takozvanem kondicijskem kartelu. To je kartel, ki določa, kako smejo kartelu pridružena podjetja oddajati blago. Iz tega kondicijskega kartela pa se kaj hitro pride do skupne ureditve cen, do konvencij cen, ki lahko povzročijo popolno zenačenje cen za eno gospodarsko področje in ki se lahko ozirajo tudi na razlike pristojbin za tovarno odpremo. Da se zabrani vsako predajo pod ceno in vsako krsitev kartelnih določb, odtegne kartel posameznemu podjetniku občevanje z odjemalci. Le v skupnem prodajnem uradu, ki je popolnoma neodvisen od posameznih kartelnih udeležencev, se sme naročati. Prodajni urad določa, katera kartelna tovarna naj izvrši naročilo in kako in kedar ga naj izvrši. Podjetnik izgubi pri tem vsako samostojnost kot trgovec. Mnogokrat se imenuje take združitve sindikate. Prodajni urad se pogaja z odjemalci, sprejema od njih kupno ceno in obračuna s posameznimi člani zneske, ki jih je plačati.

Če deluje skupni prodajni urad in če samo kartel določa oddajo, ne more več posamezni podjetnik določati, koliko naj proizvaja. On ne sme več sam prodajati, torej mora prepustiti drugim tudi odločitev, koliko sme proizvoditi. Iz tega nastane mnogo sporov in prepircov, ki so omajali obstoj kartelov. Te odredbe pa so potrebne. Nadalje se lahko zgodi, da mora proizvodnje pri doseženi množini proizvodnega blaga, ki se jo je določilo za tisto leto, prenehati pred svojim zaključkom. Poleg drugih utesnitev samostojnosti podjetnika nahajamo tudi to, da mora obrat mirovati, če to zahteva ravnanje po kartelnih določbah. Opazovalo pa se je še mnogo dalekosežnejši učinek; tako na primer popolno ustavitev krajevno neugodnih ali tehnično zaostalih podjetij, ali pa takih, ki po svoji velikosti ne pridejo do svoje najvišje proizvodne možnosti. Pri sklepanju kartela se navadno posameznim podjetnikom zagotovi določene odstotke skupnih potreb in skupnega dobička. Lastnik ustavljenega podjetja dobi potem še nadalje zagotovljen delež skupnega dobička kakor ob času, ko je bilo njegovo podjetje še v obratu.

To so pojavi, ki nikakor niso redki in ki se ne razlikujejo mnogo od ameriških trustov, ki so popolna združitev podjetij v skupnem obratu. Sicer še obstoji zasebna last posameznega podjetja v juristični osebi akcijske družbe, toda vsaka samostojnost, celo pravica do obrata je vodji te akcijske družbe odvzeta. (Navadno gre za akcijske družbe, v posameznih slučajih pa še za zasebna podjetja.) Kartel kupuje surovine skupno za vsa podjetja, ker je to seveda ceneje in ker je na ta način možna večja oblast nad prodajalcem. S tem se vpliva na ves notranji obrat in organizacijo proizvodnih mest. Stremljenje po najcenejšem proizvodnji kartela učinkuje seveda na vse člane kartela. Močno poseganje v obrat in precej neprikrite kontrolne odredbe pridejo same ob sebi.

Razvoj kartelov dovaja do monopolistične združitve, do posnevanja ameriških trustov.

Vedno in vedno se skušajo posamezni odtegniti oblasti kartelov in se jim ne pridružiti, temveč resno upirati gonji cen s tem, da nastaviyo nizke cene in da nastopajo proti obstoječemu kartelu ali pa ustanovijo novo podjetje s tem namenom, da deluje proti kartelu. Uničenje in podreditve takih podjetij kartelu je ena najvažnejših nalog kartelne politike. Kartel mora storiti vse, da si zavaruje svoje monopolistično stanje in izpod-

biti vse, ki se mu nočejo pridružiti, ali pa ki hočejo delovati proti njemu. Z vsemi sredstvi terorizma, z največjim ogorčenjem in najsikrajnejšo brezobzirnostjo se vodi boj, ki ima namen nasprotnika podvreči ali pa uničiti. Kartel hoče samostojno in neomejeno gospodovati. Zaraditega je tudi njegov boj skrajno brezobziren in se poslužuje najostrejših sredstev v dosegu svojega namena.

Transportni dohodki avstrijskih železnic leta 1913.

Za presojo industrijske konjunktore važno navestilo so izdale c. kr. državne železnice v svojem poročilu. Doslej smo bili vajeni, da smo dobili pred oči le suhe številke. Zadnji mesec pretečenega leta pa so dohodki železnic **občutno nazadovali**. Železniška uprava je čutila potrebo, da naznani vzrok tega neveselega pojava v prometu. **Splošno poslabšanje trgovskih, zlasti pa nazadovanje železnih in premogovnih transportov** je po uradnem naznanilu vzrok, da so dohodki državnih železnic, ki so prej vselej naraščali, meseca decembra padli za celih 2 $\frac{3}{4}$ milijonov napram istemu mesecu prejšnjega leta. Komunike povdarja nadalje, da utegne nazadovanje gibanje v blagovnem prometu še nadalje trajati. Definitivni popravki dohodnih števk v normalnih časih navadno še znatno zvišajo provizorično naznanjene dohodke. Topot pa pričakuje železniška uprava za zadnje četrtletje še znatno znižanje napram državnemu proračunu. Tudi pri **južni železnici** so se dohodki v zadnji dobi znatno znižali iz istih vzrokov kot pri državnih železnicah. **Oblikovanje železniškega prometa je torej eden najvažnejših pripomočkov za cenitev konjunktore.**

Na podlagi začasnega izračunavanja znašajo transportni dohodki **avstrijskih državnih železnic** za mesec december 1913 skupaj 64.762.100 kron, to je za okroglih 2.753.700 kron manj nego v istem mesecu prejšnjega leta. Osební promet zlasti vsled živahnega božičnega prometa je dal večje dohodke za okroglih 800.700 kron. Zato pa so dohodki blagovnega prometa upadli za okroglih 3.554.400 kron. Od 1. januarja do 31. decembra 1913 so znašali po definitivnem izračunavanju do vstevši septembra 1913 popravljene skupni dohodki 798.635.800 kron, to je, za okroglo 11.786.400 kron več, nego v isti dobi prejšnjega leta. Napram temu pa se bo pri definitivnem popravku števk za zadnje četrtletje izkazal znaten izpadek napram državnemu proračunu za 1913. Ta izpadek ima svoj vzrok v zastoju železniškega prometa od oktobra 1913. Najbolj je pojeval promet z blagom v odprtih vozeh, ki ga je le v majhnem delu zavrnil promet z blagom v kritih vozeh. Ker pa se je močnejše pojema. Pri vsem tem pa se je vključ dalje trajalo, je železniško ministrstvo storilo odredbe, za prilagoditev blagovnega voznega reda izpremenjenim razmeram, da se doseže dopuščene prihranke na izdatkih.

Izkazi dohodkov **južne železnice** za pretečeno leto kažejo napram provizoričnim in do meseca avgusta definitivno popravljenim številkam iste dobe 1912 **naraščanje za 3.350.266 kron**. Ker se je leto 1912 zaključilo s prirastkom nič manj kot 12 milijonov kron, se ni moglo pričakovati, da se bo naraščanje nadaljevalo v isti meri tudi leta 1913. Oblikovanje dohodkov je bilo v zadnjih dvajsetih mesecih neenakomerno. Skozi več časa je bil promet še zelo ugoden, v drugem poletju pa je vedno močnejše pojema. Pri vsem tem pa se je vključ očitno ugodnem razvoju leta 1912 tudi za leto 1913 še vedno doseglo **prebitek več milijonov**, katerega glavni vir pa je osebni promet. Pri tem pa se je ozirati na dejstvo, da je leta 1912 ravno v zadnjih mesecih bilo treba visokih popravkov, na katere se leta 1913 vsled slabjega jesenskega prometa ne more računati. Tako bodo koščne številke, primerjane z istimi iz leta 1912 mnogo nižje. O izdatkih se še ne more povedati natančnih števk. Leta 1912 so narasli stroški za osebje za 6 milijonov napram letu 1911. er pa svoječasno uvedena zboljšanja trajajo dalje, in se mora po vzoru državnih dati tudi druge ugodnosti; bodo izdatki v te svrhe leta 1913 mnogo višji. Za sedaj

je blagovni promet zopet nekoliko boljši, a vključ temu se še ne more sklepati na nadaljnji boljši razvoj.

Zemljiška last.

Ellis O. Jones pripoveduje v bruseljskem »Pueple« o prebivalcu Marta, ki je na svojem potovanju prišel v lepo in veliko deželo naše zemlje. Veličastne reke so namakale zemljo in kamor je pogledal Martijanec, povsod je videl bogato rodovitnost. Veselo pevač je hodil svojo pot. Sreča ga pa zemljan, kojega obličje je kazalo globoko skrb.

»Dober dan!« ga pozdravi Martijanec.
 »Dober dan!«
 »Kaj vam pa je?«
 »Lačen sem.«
 »Zakaj pa ne jeste?«
 »Nimam denarja!«
 »Pa delajte, potem ga pa boste imeli.«
 »Ne morem dobiti dela.«
 »Potem pa delajte na neobdelani zemlji. Sejte žito, koruzo, sadite krompir in druge koristne rastline. Storite to!«
 »Lastnik zemljišča se brani sprejeti me.«
 »Kaj?«
 »Da, lastnik zemljišča mi ne pusti obdelovati zemlje.«
 »Kdo pa je lastnik zemljišča?«
 »Ta, ki mu pripada zemlja.«
 »Tega ne razumem! Saj pravite tu na zemlji, da je Bog ustvaril zemljo?«
 »Da, tako pravijo.«
 »Ali ni torej ustvaril zemljo za vse svoje otroke, da bi si pridobivali živež?«
 »Slišal sem govoriti o tem. Je mogoče. Jaz pa ne vem o tem ničesar.«
 »Kako pa pride, da si poedinec prilastuje pravico do lastništva zemlje?«
 »Zakon mu daje pravico.«
 »In kdo dela zakon?«
 »Mi, kdo drugi!«
 »Kdo je »Mi«?«
 »Volilci — jaz in drugi.«
 »In vi, suvereno ljudstvo, vi delate zakone, ki izročajo velik, rodovitni kos zemlje edinemu človeku in sicer z oblastjo, da vam zabrani delo na tej zemlji. Vi drugi pa tekate okrog, beračite za delo, umirate gladi — je-li to mogoče?«
 »Tako je, gospod!«
 »No torej, če ste tako bedasti, da rajši poginjate gladi, kakor da bi storili kot je na vseh drugih svetovih, — no, potem se vam pa prav zgodi!«
 »Kako naj to razumem?«
 »Torej,« pravi Martov prebivalec, »doslej sem posetil več milijonov svetov: ali ta zemlja je prva, kjer so prebivalci tako neumni, da dovoljujejo posameznikom prilastitev zemlje, ki branijo veliki večini nje obdelovanje, tako da gladi umirajo.«

Provizijski sklad c. kr. državnih železnic.

Provizijski zavod za sluge in pomožne uslužbenice c. kr. državnih železnic je naprava za starostno oskrbo, ki se jo je pred več nego 40 leti ustanovilo in je nekaka zavarovalnica. Zavarovanci plačajo, če so dninarji, 3-4 odstotka svoje mezde; če so pa nastavljeni pa plačujejo 5, 6, 6-4, 7-4, 7-5 odstotkov svoje plače in 1-6 do 2-4 odstotkov dunajske stanarine. Zato pa dobe — če doživijo — starostno ali invaliditetno rento, ki so jo zavarovalni tehniki finančnega in železniškega ministrstva s pomnoženo gotovostjo izračunali. V slučaju smrti dobe zaostali zavarovanega še z večjo gotovostjo izračunane vdovske in sirotinske rente.

Naš zavarovalni zavod pa se v mnogem oziru razlikuje od drugih enakih podjetij. Uprava tega nad 100.000 članov broječega zavoda ne stane ničesar! Državnoželezniška uprava daje **brezplačno** provizijskemu zavodu svoje organe za upravo, knjigovodstvo in blagajniško poslovanje. Da, stori celo še nekaj več; k prispevkom, ki jih plačujejo člani z letno plačo, dodaje še nekaj malega povrhu. Ali zato, da je državnoželezniška uprava tako ra-

dodarna napram članom provizijskega sklada, si je pridržala nekatere važne predpravitve, ki so v njenih očeh majhne.

Za gotove kategorije — slučajno ravno za najštevilnejše — obstoji zavarovalna dolžnost: pristopiti morajo k provizijskemu skladu, če hočejo ali ne. Druge zavarovalnice bi morda za manjše prispevke izplačevale večje zavarovalne svote, če ne bi imele toliko stroškov za potnike, agente itd. V razmerju z drugimi zavarovalnimi zavodi so torej upravni stroški provizijskega sklada zelo majhni in žrtev železniške uprave ni velika.

Ali tudi državnoželezniška uprava ne oskrbuje tega posla iz šarmančnosti ali pa v izvrševanju svoje dolžnosti napram članom, temveč zahteva kot svojo pravico. Da, to pravico si je uprava sama vzela, ne da bi člane vprašala zato.

Popolnoma zmotno pa je ugovarjati da tudi drugod nimajo zavarovanci vpliva na upravo. Če jim ne ugaia, se jim ni treba zavarovati. To pa pri provizijskem skladu ni mogoče.

Sicer pravi § 37. zavarovalnih pravil, da je državnoželezniški upravi ob strani odbor pri upravi provizijskega zavoda. Ker pa potem § 39 naravnost zasmehovalno omejuje območje odbora in sicer tako, da vsakemu mora biti jasno, da je poklicanje odbora samo izzivanje, da so njegove pravice brez pomena in vse njegovo delo brez pomena, se mora reči, da si je državnoželezniška uprava izbrala ta odbor ne zato, da bi ji bil ob strani pri upravi sklada, temveč da ga ona že vnaprej odrine v stran.

Oglejmo si torej nekoliko bližje to upravo. Točka 5. § 36 omenjenih pravil je ne le najvažnejša, temveč sploh ena tistih, ki članom prav jasno kar v obraz pove, da nimajo prav nič vmes govoriti.

In če se ne ozira na § 41, je ta točka najtehtnejša izmed vseh pravic, ki si jih je pridržalo železniško ministrstvo.

Končna odločitev o načinu dobičkonosnosti razpoložljivega denarja je v vsakem posameznem slučaju pridržana c. kr. železniškemu ministstvu.

In kako je odločilo železniško ministrstvo o fruktifikaciji (dobičkanosnosti) denarja? V vsakem posameznem slučaju v korist državne blagajne brez ozira na potrebe in želje članov provizijskega sklada.

Država ima dolgove. Zato pa izdaje zadolžnice, ki jih je cela kupa. Teh papirjev pa nihče noče kupovati, ker nič ne donšajo in vrhutega ni prav nič gotovo, če ne bodo nekega lepega dne sploh brez vsake veljave. Vsak drugi papir donša več, tudi ob času krize. Provizijski sklad je od milijonov železničarjev zbral krvave kronice. S temi milijoni pa je železniška uprava nakupila »vrednostne« papirje, ki jih nihče drugi noče kupovati. Vsaka hranilnica bi obrestovala ta denar s 4 odstotki. Vrednostni papirji pa nikdar niso in tudi ne bodo nosili toliko. Majhen del danarja se je naložil tudi v nepremičnine. Kupilo in zgradilo se je hiše, pri čemer pa so se dogajale stvari, ki bi tvorile samostojno poglavje. Šele na pritisk osebja, ki ni moglo več prenašati ogromne draginje stanovanj, se je nekoliko živahneje pričelo graditi stanovanja zanj. Kako pa je naraščalo stavbinsko delovanje na stroške provizijskega sklada je razvidno iz sledečih števk: Leta 1901 je imel zavod 24 tri četrtine milijonov kron premoženja in od tega nepremičnin v vrednosti 3 in pol milijona kron; leta 1905 ob premoženju 34 milijonov, za 4 in pol milijonov nepremičnin, leta 1908 pa ob premoženju 37 tri četrtine milijonov za 9 in pol milijonov kron nepremičnin.

Oglejmo pa si nekoliko natančneje poslovne izkaze provizijskega zavoda — mnogo sicer iz njega ni razvidno. Tu pa skoraj stalno nahajamo vsako leto v rubriki »manjša vrednost vrednostnih papirjev« svote, ki znašajo stotisoče, v zadnjih letih pa, ko se ni razmnoževalo poslovnih izkazov in jih razdeljevalo članom, so baje kurzne izgube narasle na milijone.

Stotisoči in milijoni kurzne izgube nas zadenejo ravnotako, kakor če bi kakšen bankir z zaupanim denarjem nesorčno špekuliral. Toda naš bankir — železniška uprava — nima povračilne obveznosti kakor jo imajo drugi. Naši milijoni so torej za vedno izgubljeni.

In kaj je vzrok temu? § 36, točka 5. pravil, ki prepustja železniški upravi pravico razpolaganja z denarjem.

Premoženje provizijskega sklada znaša danes nad 48 milijonov kron. V zadnjih desetih letih je naraslo za 20 milijonov kron, narašča torej za 2 milijona kron na leto. Naraslo pa bi bilo lahko že na 60 milijonov kron in bi lahko naraščalo za 3 milijone na leto, če bi ne bilo tega gospodarstva z »vrednostnimi« papirji.

Sedaj pa nastane vprašanje, če je treba tako velikega premoženja za provizijski sklad? Ne! Lahko je dogmati, da bi prispevki članov in obrata zadostovali za dajatve sklada članom in njih zaostalom in bi se torej vsi drugi dohodki (obresti, nepremičnine, globe uslužbencev, doplačila itd.) neprikrajšani stekali v glavnico.

Tu bi pa bilo popolnoma na mestu, da bi se ali zvišalo dajatve zavoda, ali pa znižalo prispevke.

Zgodilo pa se je nasprotno. Zvišalo se je prispevke definitivno nastavljenih za eno četrtino in na novo uvedlo prispevek od stanarinske doklade. Uvedlo se je te nastavke provizorično za pet let in kadar se bo imelo pregled o uspehu te provizorične odredbe, se bo stvar definitivno uredilo. Tako izjava uprave.

Petletna doba pa je že dvakrat prekoračena toda »provizorij« še vedno obstoji. Vrag sigavedi, da so v Avstriji vsi provizoriji tako žilavi, da jih ni mogoče odpraviti. Ni se znižalo zvišanih prispevkov in ne razširilo stanarinskih provizij na vdove in sirote.

Povrnimo pa se k stanovanjski oskrbi. V zadnjih letih se je precej več gradilo nego prejšnja leta. Državnoželezniška uprava pa ne gradi skoraj nobenih hiš s stanovanji iz svojih sredstev, ker so stanarinske doklade uslužbencem prenikozno odmerjene, da bi se mogel obrestovati za zgradbo naturalnih stanovanj porabljeni kapital. Znano je, da je stavbinski način državnih železnic zelo drag, vsled česar se obrestuje naloženi kapital z 0.1 do 2.5 odstotkov, kar je nekaj navadnega. Zahteva uslužbencev po cenah stanovanjih pa je vedno glasnejša. Vzame se torej premoženje provizijskega sklada in se gradi. Stanovanj pa se ne more oddati za stanarinsko doklado, ne da bi se oškodovalo provizijski sklad, ker leta mora zahtevati štiriodstotno obrestovanje. Vsled tega se oddaje stanovanja, ki se jih zgradi z denarjem provizijskega sklada, po višji ceni, da se zagotovi štiriodstotno obrestovanje. Ta način stanovanjske oskrbe pa povzroča, da ravno najrevnejši železničarji ne morejo plačevati takega stanovanja. Če pa se uslužbenci s tem ne strinjajo, pa se ne gradi. Državnoželezniška uprava ne vzame na nikak način razlike med stanarinsko doklado in plodonosno vrednostjo na svoje rame, pač pa se v javnosti baha z obsežno stanovanjsko oskrbo.

Čim glasnejše so zahteve osebja po cenah stanovanjih, tem več se mora graditi. Res pa je tudi, če ministrstvo pravi: kurzi državnih papirjev so slabši kot kdaj poprej. Seveda se ne more za več milijonov državnih papirjev naenkrat spraviti na trg, ker potem bi kurzi še bolj padali. Ker pa je premoženje sklada naloženo v državnih papirjih, se tega denarja ne more vporabljati za zgradbo stanovanj. Na razpolago sta samo dva milijona kron čistega dobička, na katerega pa že čaka 15 ravnateljcev.

Dolžnost železniške uprave je torej, da iz lastnih sredstev gradi stanovanja za uslužbence, ker železničarji niso za zabavo v dragih krajih, temveč so iz službenih ozirov tje premeščeni.

Znano nam je, da se v Galiciji gradi dvojne poslopjaj za državnoželezniška ravnateljstva iz sredstev provizijskega sklada. Pri teh stavbah pa se je prekoračilo stavbni proračun za 3 in pol milijona kron. Če je že prekoračenje tako veliko, potem more proračunska svota znašati prav gotovo 5 do 10 milijonov kron. Zdaj pa nastane vprašanje: ali se ni moralo v to svrhu poslati vrednostne papirje na trg? In kako velika je kurzna izguba, »manjša vrednost vrednostnih papirjev« pri tej transakciji? Pri tem pa se nam vsiljuje mnenje, da bi nas plačana in članom odgovorna uprava provizijskega sklada mnogo manj stala nego sedanja neplačana. V tem slučaju je železniška uprava sebi naklonila ugodnost, ki jo odreka članom. Pri tem se še jasneje pokaže umazanost, da izhaja več kot

dve tretjini skladovega premoženja iz prispevkov članov, dočim razpolaga železniško ministrstvo z vsem premoženjem sklada popolnoma po svoji volji.

Provizijski sklad je naprava, ki ima namen ščititi tisoče pred beraško palico. Vse premalo pa so se doslej ti tisoči brigali za zavod. Mnogo jih je, ki se niso zadostno seznanili s pravili, ali jih pa morda sploh čitali niso.

Dogaja se, da se v centralnih odborih personalnih komisij zavrača predloge, ki se tičejo dajatev provizijskega sklada z izgovorom: Tone spada sem, temveč v odbor tozadevnega dobredelnega zavoda! V dobredelnem zavodu »provizijski sklad« pa pravi drugi zastopnik istega ministrstva, da ima odbor pravico predlaganja samo v interesu provizijskega sklada, on pa da ima pravice (!) »... zastopati interese delavcev (čitaj: članov).«

Če pa smo pri vsem tem zadovoljni z upravo provizijskega sklada, potem res ne zaslužno boljše. Če nam je pa na tem ležeče, da se razmere zboljšajo in da dobi odbor več pravic, potem moramo to svoje stremenje tudi na primernem mestu zastopati. In če drugače ne bo šlo, si hočemo izvojevati to, kar se nam sedaj pridržuje vključ našim mirnim in resnim ugovorom.

Poraz železniškega ministrstva v socialno zavarovalnem odseku.

(§ 109. bolniško zavarovanje železničarjev.)

V socialno zavarovalnem odseku je 1. aprila t. l. stavil nacionalni zvezar Goll posredovalni predlog v zadevi polovične bolnišnice železničarjev. Po njegovem predlogu naj bi se samo za izpremenljive prejemke plačalo bolnišnico ki pride nanje.

Socialni demokratje so odločno nastopali proti temu predlogu. Uradniki dobe v slučaju bolezni polne prejemke in jim ni treba plačevati nobenih prispevkov za bolniško zavarovanje, dočim bi morali ostali uslužbenci po Gollovem predlogu plačevati prispevke za celo plačo, v slučaju bolezni pa bi dobivali samo 60 odstotkov izpremenljivih prejemkov, ali okoli 1 krono 10 vinarjev bolnišnice na dan.

Sekcijski šef Rudl je bil za Gollov predlog.

Sodrug Tomschik je izvajal: Kar se tiče imenovanja zdravnikov, bi bil najboljši način rešitve ta, da se loči železniške zdravnike od bolniško-blagajniških zdravnikov. Na noben način pa ne gre, da ima železniška uprava, ki plača 35 odstotkov plače, kar sto odstotkov vpliva.

Sodrug Pongratz pravi: Ugovor železniškega ministrstva proti § 109. ne kaže ravno nobene blagohotnosti napram uslužbencem. Financijelni moment ne prihaja v poštev, ker železničarji plačujejo dva odstotka od svojih polnih prejemkov kot prispevke. Predlaga besedilo § 109., po katerem smejo bolniške blagajne nastaviti lastne zdravnike.

»Socialni političar« dr. Janez Krek (slov. klerikalec) priporoča vladno predlogo.

Pri glasovanju se je sprejelo § 109 v obliki vladne predloge. Sklenilo pa se je tudi za provizorične nastavlence, da se tudi izpremenljive prejemke všteta pri odmeri bolnišnice in da se plača polovično bolnišnico. Železniško ministrstvo je torej doživelo poraz.

Značilno je, da se zastopnik nemško nacionalnih železničarjev, poslanec Kroy ne enkrat ni oglašil za besedo, ko se je razpravljalo o tem za železničarje tako važnem vprašanju. Predlog Tomschika o nastavljanju zdravnikov je bil sprejet. Kroy je glasoval proti! On hoče, da bi železničarji ne imeli ničesar govoriti pri nastavljanju zdravnikov.

O tem poglavju še o priliki izpregovorimo.

Naročajte in podpirajte delavsko časopisje!

Četrstoletnica majniškega praznovanja.

Na mednarodnem socialističnem kongresu v Parizu leta 1889 se je sklenilo, da pusti proletarijat celega sveta eden in isti dan delo, da manifestira za osemurni delovnik, za politično enakopravnost, proti gospodarskemu zatiranju, proti vojni in za mir narodov.

Ta sklep je po vsem proletarskem svetu vzbudil navdušen odmev. Gnjilo meščanstvo pa je trepetaje pričakovalo revolucijo. Od tega časa je poteklo 25 let in proletarijat se je razvil v ogromno armado, prešinjeno po socialističnem duhu. Že četrstoletja praznuje proletarijat dan 1. majnika kot svoj delavski praznik. Letos pa bo praznovanje 1. majnika brezdvomno mnogo impozantnejše ter bo še živeje spominjalo gospodujoče sloje na pravične delavske zahteve.

Le še malo časa nas loči od svetovnega praznika, ustvarjenega po složni, odločni volji delavstva. Potrebnejše kot kdaj poprej je, da se bojujoč proletarijat pripravi za dostojno praznovanje svojega praznika.

V Avstriji, v deželi reakcije, nacionalnega prepira in hujskanja, obvladani po domišljavosti posedujočih in njih vlade, ima delavstvo dovršiti še velike naloge. Stotine milijonov kron požre moloh militarizem, ki vedno bolj ogroža mir ljudstev.

Prvi majnik velja protestu proti nevarni igri z orožjem in vojno. Velja pa tudi demonstraciji za ljudske zahteve, ki nas imajo povesti iz močvirja škrbi in zatiranja v svobodno in srečno bodočnost.

Delavci, železničarji! Pripravite se za dostojno praznovanje našega dne!

Domače vesti.

O § 14. smo že v zadnji številki našega lista navedli razne lepe reči. Ali z vsem tem, kar smo napisali o njem, se še ni zadovoljil. Sedaj se poroča, da se potom § 14. uveljavi zakon o bosansko-hercegovskih železnicah, ki ga je ogrska zbornica že sprejela, dočim se v avstrijski še ni razpravljalo o njem. Vlada utemeljuje ta svoj korak z nujnimi gospodarskimi in vojaškimi potrebami (te ji gredo seveda nad vse!) ter izjavlja, da prevzema vso odgovornost zanj. Kakor se vidi, si vlada že zelo mnogo upa. Po vladni predlogi se pooblašča vlado, da izvrši sedem železniških zgradb v Bosni in da bosanska deželna vlada najame posojilo, ki ga vrne v šestdesetih letih. Avstrija in Ogrska morata prispevati skozi šestdeset let vsako leto 10,458.088 kron, torej skupaj 627,485.160 kron. Svoto pa se po gotovem ključu razdeli na obe državni polovici (63. odstotkov za Avstrijo, 36.4 odstotkov za Ogrsko). **Avstrija mora torej vsega skupaj plačati 399,080.561 kron.**

Te svote okroglih 400 milijonov kron pa Avstrija nikoli ne dobi nazaj, torej je prav gotovo trajna obremenitev. Ker vlada odreja dolžnost prispevanja, zada avstrijskemu državnemu zakladu trajno obremenitev za 400 milijonov. Kršenje ustave potom § 14. je torej vsak dan očitnejše. Graditi pa se je pričelo železnice v Bosni že davno, disiravno stopi dotični zakon šele sedaj v veljavo!

Avstrijski Zabern. Mnogo se je govorilo in pisalo o Zabernskih vojaških izgrelih, ki so pokazali nevarnost militarizma, za miroljubne državljane. Sedaj pa imamo tudi v Avstriji podoben slučaj, samo, da je še hujši od zabernskega.

V tirolskem mestecu Bruneck so meščani popivali skupno s stotnikom Dittermanom pl. Vendeille. Že ob poznuri so se nekoliko spri samo radi tega, če bi odšli skupno iz pivnice ali ne. Najbolj razburjeno se je obnašal gospod stotnik, ki je tudi prvi odšel. Bilo je to v noči od 1. do 2. aprila. Potem so odšli tudi ostali. Ker so se pa bali, da bi se stotniku kaj prigodilo vsled preveč povžitega vina, so šli za njim. Pred vojašnico pa je že bilo alarmirano moštvo pripravljeno. Po konci ga je izpodil stotnik, ki je

izjavil, da je cela iz civilistov obstoječa družba aretirana. Dal jo je odvesti v vojnišnico, kjer so »aretirane« pretepli in jih nekaj časa imeli zaprte. Če je že bil stotnik pijan, vendar ni bil pijan službujoči častnik — ali morda tudi? — prav gotovo pa ni bilo pijano moštvo, ki je na povelje moralo pretepati in mučiti civiliste. Pri tem so bili nekateri civilisti ranjeni. Enemu izmed njih je izginila zlata ura z verižico. Vjeti so bili poldrugo uro. Ko je družba bila izpuščena, je od nekega četovodje hotela izvedeti ime službujočega častnika. Četovodja pa je poveljeval: »Bajonet gor!« ter enega izmed civilistov zgrabil za prsi. — Militarizem, ki pije ljudski mozeg, je začel sedaj celo dejanski napadati in pretepati tiste, ki ga rede! Bili so topot meščanski krogi, ki so pri tem prizadeti. Njih poslanci bodo pa zato dovolili nove milijone, da se izkažejo hvaležne!

Inozemstvo.

Volilni boj na Švedskem. 27. marca so se pričele na Švedskem volitve za parlament. Bojni klic v tem boju je: Kraljevski absolutizem ali ljudska volja. Tako ostrega volilnega boja še ni bilo na Švedskem. Na eni strani so konservativci, ki gredo v boj za kralja in militarizem, na drugi strani socialni demokratje in liberalci. V vseh okrajih, ki so ogroženi po konservativcih, so se združili socialisti in liberalci. Konservativci so razvili velikanski agtacijski aparat. Silno so potrti, ker jim je splavala po vodi najprivlačnejša točka njihovega sporeda, namreč agitacijsko potovanje kralja. Kralj sam naj bi bil govoril na shodih, govore bi mu seveda sestavili gospodje konservativci, kralj bi se jih bil naučil na pamet in jih zdrdlar na shodih. Za aplavz bi seveda skrbeli tudi gospodje prireditelji te komedije. Sedaj je pa kralj zbolel in odpadla je ta cirkuška točka z agitacijskega programa. Namesto kralja pa pošiljajo po deželi — kinematograf in priredili so že v več kakor 600 krajih predstave, pri katerih ne pobirajo nobene vstopnine. Skrpucali so tudi patriotično vojno dramo in jo uprizarjajo že nekaj tednov križem dežele. V službo konservativcev se je udnjal tudi znani raziskovalec Tibeta Sven Hedin, ki kriči po shodih, da je boj konservativcev proti socialni demokraciji in liberalcem boj Boga proti hudiču. Denarja imajo konservativci na cente, dobili so ga od podjetnikov. Naši sodrugi seveda prav nič ne zaostajajo za konservativci. Sicer nimajo ne kralja, ne kinematografa in ne toliko denarja, zato pa imajo neizčrpen vir navdušenja in veselja do dela. Zadnje nedeljo ni bilo na nogah nič manj kakor 200 socialističnih govornikov in nekateri so govorili na dveh, treh shodih. Velika je tudi armada sodrugov, ki raznašajo letake. Niti najskritejše gozdne vasice niso izpustili. Z vso vmeno deluje tudi mladinska zveza, ki ma dva »rdeča avtomobila« in dva »rdeča čolna«. Mladi sodrugi vozijo govornike semintje in razdeljujejo letake. O izidu teh pomembnih volitev bomo še poročali.

Armada nad vlado! Na Angleškem so precej hudi notranji nemiri, ki jih je povzročila znana predloga o samostojnosti Irske ali takozvana homerule. Po tej predlogi naj bi dobila Irska svoj parlament in bila proti Angleški v približno takem razmerju kakor Ogrska proti Avstriji. Na Irskem so pa katoličani in protestantje, zadnji zlasti v pokrajini Ulster. Katoličani so za samostojnost, protestantje v Ulstru proti. Ker bi morala biti tozadevna predloga sprejeta v parlamentu, so organizirali Ulsterčani pravcato vojno proti vladi. Vlada je določila vojaštvo, ki naj bi nastopalo proti upornim Ulsterčanom, a irski oficirji so kratkomalo izjavili, da ne bodo šli v boj proti svojim rojakom in so naznanili svoj izstop iz armade. Vlada je pa kapitulirala pred oficirji in jim vrnila prošnje za odpust z zagotovilom, da jim ne bo treba v boj proti Ulsterčanom. Nekaj časa je kazalo vse, da bodo zaradi teh dogodkov demisionirali vsi angleški ministri, ali sedaj sedaj se je notranje politični položaj nekoliko ublažil. Tudi voditelj upornih Ulsterčanov Carson je odpotoval v London, da se udeleži pondeljkeve seje v parlamentu.

Socialni pregled.

Združenje industrijcev v gosposki zbornici. Na predsednika trgovinske in obrtniške zbornice dunajske gospoda Pavel pl. Schoelerja se je dne 5. marca t. l. vršil dobro obiskani sestanek onih industrijcev, ki so člani avstrijske gosposke zbornice. Sklenilo se je na tem sestanku osnovati združenje vseh članov industrijcev gosposke zbornice, ne oziraje se na politično prepričanje, narodnost in vero. Naloga nove organizacije bo varovati interese industrije in trgovine.

Poročila o snovanju nove podjetniške bojne organizacije so prinesli vsi meščanski časopisi tudi klerikalni »Slovenec«. Vsi gredo torej solidarni proti delavstvu.

Socializem v Severni Afriki. Neki sodrug iz Husein Deyja pri Algieru poroča socialističnemu časopisu: »Več kakor pol leta izhaja v Algieru socialističen list »La Republique Sociale«. List je lastnina naših sodrugov v Algieru in Oranu in izhaja sedaj trikrat v mesecu. Napram številnim buržoaznim listom v Algieru ima naš časopis zelo težko stališče. Kljub temu se naročniki množijo in v kratkem času bo list v ugodnem finančnem položaju, ker se število sodrugov v Algieru vedno množi. Leta 1911 smo imeli 310 sodrugov, v letu 1912 pa 610. V letu 1913 se je pa število sodrugov nepričakovano pomnožilo. V Algieru so sodrugi v svoji hiši primerno opremiti sobe. Imajo lepo knjižnico in ljudsko univerzo, na kateri uče tuje jezike, godbo in obdržavajo socialnopolitična predavanja. Angleščine se uči letošnjo zimo 70 oseb.«

Socializem maršira po vsem svetu. Ne ustavi se pri Kitajcih, Japoncih, Turkih, kakor tudi ne pred Arabcih v Afriki. Zato se tresejo vsi mogotci pred njim.

Strokovne organizacije in lanska gospodarska kriza. Viharju kljubuje le drevje, ki ima močno razrasle korenine, ki ima deblo polno moči in svežega soka. Takemu silnemu, odpornemu drevmu so enake avstrijske strokovne organizacije, ki jih ni razrušila vihra lanskega leta, ko je bila gospodarska kriza tako velikanska kakor že leta in leta ne. Naše strokovne organizacije so kljub silni brezposelnosti, kljub velikim mezdnam bojem vztrajale in še pridobile.

Strokovna komisija ni še izdala končnega poročila, ali dosedanja letna poročila poedinih strok presenetijo tudi največjega črnogleda. Najhujše so bile prizadete vse stroke stavbne obrti. Nobena obrt ni imela tako malo dela in počivalo je na tisoče zidarjev in tesarjev in opekarov delavcev. Podpore brezposelnim so v vseh strokah v pretečenem letu silno narasle. Ena naših največjih organizacij — zveza kovinarskih delavcev — poroča, da je izplačala leta 1911 brezposelnim članom 496.119 K, naslednje leto 506.874 K, a lansko leto že 740.907 kron! Organizacija tiskarskih delavcev je podpirala leta 1912 brezposelne člane za 170.517 dni, leta 1913. pa je naraslo to število na 270.000 dni. Zveza lesnih delavcev je izplačala lansko leto skoraj še enkrat toliko brezposelnih podpor kakor leta 1912; predlanskim je izplačala 165.000 K, lansko leto pa 315.000 K. V nekaterih manjših strokah so narasle podpore še močneje. Tako poročajo livarji, da se izplačali leta 1912 svojim brezposelnim članom 28.391 K, leta 1913 pa 86.766 K. Strugarji so izplačali leta 1912 24.300 K brezposelnih podpor, lani 28.390 K. Čevljarji so izplačali leta 1913 brezposelnim članom 41.274 K, za 17.384 K več kakor predlanskim. Tako so skrbeli delavci za svoje tovariše v bedi, a država, ki ima dispozicijski fond za sleparje, ki slepo razmetava za penzije neštetim ubogim ministrom - penzionistom, ni imela vinarja, da bi olajšala bedo tolikih delavskih družin.

Že prej smo omenili, da so bili stavbinski delavci vsled gospodarske krize prizadeti najhujše. Če ni imelo dela na tisoče njenih članov, tedaj ni nič čudnega, da je padlo število organiziranih stavbinskih delavcev. Zveza je izgubila 4000 članov, kar je pravzaprav v primeri s silno krizo v stavbni obrti prav malo. Od 30.000 je padlo število članov na 26.000. Da pa ima zveza stavbinskih delavcev trden temelj izpričuje njeno premoženje, ik je naraslo lansko leto od 574.000

na 771.000 kron. Upoštevati moramo pri tem to, da zveza stavbinskih delavcev ni dajala doslej brezposelne podpore in zato ni gospodarska kriza tako hudo prizadela njenih financ. Zveza pa pripravlja prav sedaj predloge za izplačevanje brezposelnih podpor in s tem bo le pridobila. Prav težke izgube pa je imela lansko leto unija predilničarskih delavcev, število njenih članov je padlo od 41.500 na 39.000. Tudi lesni delavci so izgubili 1000 članov. Vse to so pač stroke, v katerih je gospodarska kriza gospodarila najhujše. Nasproti tem izgubam pa zaznamujejo druge organizacije lep in razveseljiv napredek. Kovinarji so pridobili čedno število novih članov; od 60.977 so poskočili na 62.698 članov. **Železničarji** so napredovali za 1300 članov, njihova organizacija šteje sedaj 56.800 članov. O napredku poročajo tudi organizacije krojačev, čevljarjev in usnjarov delavcev. In vse polno je še drugih organizacij, ki so kljub gospodarski krizi pridobile mnogo novih članov.

Avstrijsko delavstvo je torej lahko povsem zadovoljno z letnimi poročili strokovnih organizacij. Če jih ni uničila lanska kriza, tedaj je njihov obstoj tako trden, da zro brez strahu v bodočnost. Najhujše je torej za nami. Kriza pojema, pričinja se zopet pohod navzgor. Ali po tem težkem letu ne sme pozabiti naše delavstvo, da je še na tisoče delavcev izven naših organizacij, da je še na tisoče delavcev, ki verujejo nacionalističnim in verskim frazam. Naša naloga je, da pridobimo te. Na delo sodrugi, na delo za vašo in našo korist!

Iz stranke.

Poziv sodrugom zaupnikom! Kakor vsako leto, bo tudi letos povodom praznovanja delavskega praznika 1. majnika imel izvrševalni odbor jugoslov. soc. dem. stranke v zalogi majski list in majske znake. Organizacije in zaupniki, ki jih žele, naj jih takoj in najkasneje do 15. aprila naroče, ker bi se na poznejša naročila ne moglo več ozirati. Cene se bodo naznanile pismenim potom. Pri večjemu odjemu primeren popust. Naročila in druge tozadevne dopise je naslovljati le na **Izvrševalni odbor jugoslov. soc. demokratične stranke, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6/II.**

Naznanilo socialno demokratičnim organizacijam in zaupnikom! Glasom določb strankinega štatuta se vrši letošnjo pomlad redni strankin zbor. Opozorjamo nanj s pripombo, da deželne in okrajne organizacije prično takoj s potrebnimi predpripravami. Posebno naj ne pozabijo na one določbe, ki določajo pravico na udeležbo, ker se tozadevno ne bo dovoljevalo več izjem. Čas in kraj strankinega zbora se bo pravočasno naznanil. Vse, strankin zbor zadevajoče dopise, je pošiljati na naslov: Jos. Petrič, Ljubljana, Resljeva cesta 22. — **Izvrševalni odbor jugoslovanske soc. dem. stranke.**

Iz okrožnic in uradnih listov.

(Zbirka okrožnic južne železnice.)

572.

Št. 12.063/A.

Ponovni sprejem delavcev, ki so bili poklicani v vojaško službo.

Vsem gospodom načelnikom službenih oddelkov, obratnih inšpektoratov in lokalnim načelnikom avstrijskih prog južne železnice s stranskimi programi vred.

V interesu enotnega postopanja pri zopetnem sprejemu delavcev, ki so bili poklicani v vojaško službo, se odreja sledeče:

I.

Delavce, ki so bili vsled odhoda k vojaški službi izločeni iz družabne službe in najdalje tekom 30 dni po odpustu v civilno razmerje pri službenem mestu, kjer so bili v uporabi pred svojim odhodom, če vprašajo za delo, naj se v slučaju potrebe sprejme pred drugimi enako kvalificiranimi prosilci pod predpogojem, da je dognana njih fizična sposobnost na novo po železniško-zdravniški preiskavi

Za sprejem takih delavcev veljajo v ostalem določbe, izdane za novo sprejemanje delavcev; čas, ki so ga dovršili v družabni službi pred odhodom v vojaško prezenčno službo, se jim ne všteva.

II.

Delavce, ki so se izločili iz družabne službe vsled odhoda k vojaškemu izvežbanju glasom njih pridelitve nadomestni rezervi in se tekom treh dni po njih odpustu v civilno razmerje javijo pri službenem mestu, kjer so bili pred svojim odhodom k vojakom v uporabi, naj se pod predpogojem, da je njih fizična sposobnost po železniškem zdravniku dognana, takoj zopet sprejme z istimi prejemki, ki so jih dotičniki dobivali pred svojim odhodom. Pod prej navedenimi pogoji se mora take delavce zopet sprejeti tudi tedaj, če so neposredno po svojem vojaškemu izvežbanju še morali dovršiti orožno vajo.

Zopetni sprejem, takih delavcev povzroča glede na pravice do meznega napredovanja in dopusta avtomatično, torej brez posebne prošnje, spregledanje prekinjenja službe vsled odhoda k vojaškemu izvežbanju, oziroma neposredno nato priključene orožne vaje.

O vsakem posameznem slučaju takega zopetnega sprejema mora lokalni načelnik takoj na kratko poročati pristojnemu ravnatelstvu z navedbo dneva prvega vstopa delavca v družabno službo, dneva odhoda k vojaškemu izvežbanju, dneva odpusta v civilno razmerje in dneva izvršenega javljenja za nastop službe.

Glede na nadaljevanje bolniško-blagajniškega članstva po dovršenem vojaškemu izvežbanju zopet sprejetih delavcev so merodajne določbe pravil bolniške blagajne za uslužbenca in delavce avstrijskega omrežja c. kr. priv. južnoželezniške družbe.

Za preračunjanje triletne neprekinjene službene dobe, ki je potrebna za sprejem v provizijski sklad za delavce, ostanejo neizpremenjene v veljavi določbe okrožnice 551 A 1909, k § 2. predpisov, 4. odst. in pa okrožnice 169 A 1910, točka I a.

III.

Delavce, ki so bili izločeni iz družabne službe vsled izvršitve periodičnih orožnih vaj, je zopet z njih prejšnjimi prejemki sprejeti v službo, če se po svojem povratku tekom treh dni javijo pri svojem službenem mestu za nastop službe.

Zopetni sprejem takih delavcev povzroči glede na pravice do meznega napredovanja in dopustov ter za vračunanje triletne neprekinjene službene dobe, ki je potrebna za sprejem v provizijski sklad za delavce avtomatično, to je brez da bi bila potrebna posebna prošnja, spregledanje prekinjenja službenega časa vsled orožnih vaj.

Glede na obdržanje bolniškoblagajniškega članstva po dovršenih orožnih vajah so merodajne določbe pravil bolniške blagajne za uslužbenca in delavce c. kr. priv. južnoželezniške družbe.

K orožnim vajam odišlim delavcem, ki so člani provizijskega zavoda za delavce, ostane njih članstvo v provizijskem zavodu ohranjeno v smislu § 9 (2 a) provizijskih pravil.

IV.

Delavce, ki so v slučaju mobilizacije (izpopolnitve na vojno stanje) ali pa vsled izjemnega aktivnega službovanja izločeni iz družabne službe, je po možnosti zopet sprejeti v službo, če se najdalje tekom 30 dni po odpustu v civilno razmerje potegujejo za delo pri službenem mestu, kjer so pred svojim odhodom bili v uporabi in če je po ponovni železniškozdravniški preiskavi dognana njih fizična sposobnost.

Določitev višine dneve takih zopet sprejetih delavcev ter dovolitev spregleda prekinjanja službene dobe vsled vojaške službe glede na pravice do meznega napredovanja in dopusta ter vračunanja za sprejem v provizijski sklad za delavce potrebne triletne neprekinjene službene dobe, ostane za vsak posamezen slučaj pridržana generalnemu ravnatelstvu.

Če naj se takim članom izpregleda prekinjenje članstva v bolniški blagajni, odloča v vsakem posameznem slučaju odbor bolniške blagajne.

Vprašanje obdržanja članstva v provizijskem zavodu za delavce od strani delavcev, ki so po dovršeni vojaški službi v slučaju mobilizacije (izpopolnitve na vojno stanje) ali pa v slučaju izjemnega aktivnega službovanja zopet sprejeti v družabno službo in so ob svojem odhodu v prej omenjene vojaške službe že bili člani provizijskega zavoda za delavce, je urejeno v § 9 (2) provizijskih pravil.

V.

Zopetni sprejem tistih delavcev, ki se po dovršitvi v odlomkih I, III in IV omenjenih vojaških služb ob kakšnem poznejšem roku kot v prej navedenih odlomkih omenjeno, ali pa pri kakem drugem službenem mestu kot pri onem, kjer so bili prej v uporabi, javijo k delu, se načeloma ne izvrši; s takimi delavci se v slučaju njih sprejema postopa, kakor z novovstopivšimi. V kolikor se more v posameznih, posebnega ozira vrednih slučajih po prošnji, vloženi službenim potom, izpregledati prekinjenje službene dobe tudi takim delavcem, ostane pridržano odločitvi generalnega ravnatelstva.

VI.

Glede tistih delavcev, ki so bili v vojaški službi v dobi med 1. oktobrom 1912 in 30. septembrom 1913 in se jih je nato zopet sprejelo v družabno službo, veljajo določbe predstojecih odlomkov II do V s sledečimi izpremembami:

a) V odlomku II. navedeno javljenje lokalnega načelnika je glede na tiste delavce, katerim se ni že po njih prošnji podelilo izpregled prekinjenja službenega časa glede na pravice do meznega napredovanja in dopusta, naj se to javljenje naknadno izvrši.

b) V odlomku IV navedeno spregledanje prekinjenja službene dobe glede na pravice do meznega napredovanja in dopusta ter vračunanja triletne neprekinjene službene dobe, ki je potrebna za sprejem v provizijski zavod za delavce, se v prej navedeni dobi vsled odhoda k izjemni aktivni službi ali vsled izpopolnitve na vojno stanje izločenim in najdalje tekom 30 dni po njih odsložitvi v civilno razmerje po dognanju njih dobrega zdravstvenega stanja zopet v družabno službo sprejetim delavcem dovoli brez vsake nadaljnje prošnje. O vseh teh delavcih morajo lokalni načelniki takoj javiti v smislu odlomka II. službenim potom generalnemu ravnatelstvu, v kolikor se ni v enem ali drugem slučaju izrecno dovolilo spregledanje prekinjenja službene dobe.

Če pa je v slučaju, navedenim pod b) med odpustom v civilno razmerje in zopetnim sprejemom poteklo več kot 30 dni, se mora generalnemu ravnatelstvu službenim potom poslati posebno prošnja za spregledanje prekinjenja službene dobe, v kolikor se to ni že storilo.

Instrukcija za postajne predstojnike (oddelek I, štev. 18, kataloga A instrukcij in službenih predpisov prometne službe) naj se na strani 252 a in 252 b (del III, člen 3) po tej okrožnici začasno popravi.

Dunaj, 23. dec. 1913.

Generalni ravnatelj:

Weeber s. r.

Poročila o shodih.

Shod progovzdrževalnih delavcev južne železnice.

V nedeljo 5. t. m. so zborovali južnoželezniški vrhstaveni delavci v Ljubljani v gostilni pri »Levu«. Zbrali so se v lepem številu iz vseh postaj južno od Maribora, kar sijajno dokazuje, da se tem modernim sužnjem gode krivice, katerih enostavno več prenašati ne morejo. Ob pol 12. je otvoril sodrug Rupar kot sklicatelj shod, na kar sta bila sodruga Zupančič in Mozetič izvoljena v predsedstvo. Sodr. Kopač je kot poročevalec v poldrugo uro trajajočem stvarnem in temeljitom referatu v živih barvah naslikal groz-

ne krivice, ki se vobče gode delavstvu in posebno železniškemu delavstvu. Razmotrival je vzroke tega pojava v tako živih barvah, da so mu navzoči burno pritrdjevali in je bilo videti, da govori ljudem iz srca. Prešel je nato na položaj vrhstavenih delavcev in jim obrazložil nasprotja njihovega položaja napram položaju delavstva ostalih kategorij. Povedal jim je pa tudi, da za delavstvo ne bo preje rešitve, dokler se samo ne zdrami in svoje usode samo ne reši. Koncem svojih izvajanj jim je predložil sledečo

resolucijo:

Dne 5. aprila 1914 v Ljubljani na javnem železničarskem shodu zbrani delavci vseh sekcij, od Kormina pa do Središča protestirajo energično proti poslabšanju delovnega in službenega reda na južni železnici in zahtevajo takojšnjo izpremembo določb, v zmislu svoječasnih, potom delavskega odbora predloženih predlogov.

Nadalje izjavlja shod, da današnje začetne in končne plače ne odgovarjajo več razmeram in so s plačo postajnih in skladiščnih delavcev v marsikaterem kraju zaostale do 1 K. Z ozirom na to dejstvo zahtevajo zbrani vrhstaveni delavci zvišanje začetne plače za 30 vin.; ta povišana mzda naj se vsem vrhstavnim delavcem podeli s 1. majem t. l.

Shod izjavlja, da bo za slučaj odklonitve teh upravičenih zahtev izvajal najstrožje konsekvence, ker s plačo 36 do 50 K mesečno ne more itak nihče v današnjih časih več shajati.

Končno pozivlja shod prožne mojstre, da korigirajo svoje postopanje napram vrhstavnim delavcem, ker bi bili delavci prisiljeni poseči po samopomoči. Kadar vrhstavbeno delavstvo pride na delo, naj se mu plača dnina, četudi kasneje dežuje.

Shod pooblašča tajništvo splošnega železničarskega pravovarstvenega in strokovnega društva za Avstrijo v Trstu, da dogovorno s centralnim vodstvom vse potrebno ukrene, da bo stavbeno ravnatelstvo mirnim potom rešilo zadevo in tako končalo neznosne razmere vrhstavnih delavcev.

Glede avtomatičnega pomikanja si vrhstavbeno delavstvo juž. žel. doseženih koncesij ne bo pustilo iztrgati.

Ko je sodr. Mozetič resolucijo še v italijanskem jeziku raztolmačil, in jo je sodr. Škorjanec dal na glasovanje, je zavladalo med zbranimi velikansko navdušenje in je bila resolucija soglasno sprejeta. Ob 2. so se sodrugi razšli z obljubo, da bodo zastavili vse sile, da se ubranijo umazaniam nakanam svoje uprave. Shod je pokazal, da južnoželezniški vrhstaveni delavci ne mislijo namenjenih udarcev tako mirno utakniti v žep, kakor to žal opazujemo pri državnoželezniških vrhstavnih delavcih, ki so tako srečni, da se z njih žalostno usodo igrajo neodgovorni osrečevalci jugoslovanske zmede. Delavci, odprite oči in spoznali boste, da je le v samopomoči rešitev iz grozne bede, v kateri ste.

Zanimiva zborovanja. V Ljubljani so se vršila dne 2., 6. in 7. t. m. važna zborovanja vlakospremnega osebja, ki so napravila na prisotne najboljši vtis, kajti pokazala so, da so začeli železničarji res s svojo glavo misliti in svoje razmere sami reševati. Povod za ta zborovanja so bili letošnji turnusi. Uprava južne železnice je s svojim neumestnim varčevanjem prisilila svoje uslužbenca na pozornost, katera je ravno v sedanjih razmerah nujno potrebna, kar so zborovanja sijajno dokazala. Pokazalo se je pa tudi, da se posamezni zaupni možje ne zavedajo tako svojih dolžnosti kakor to zahtevajo koristni osebja, temveč so jim bile osebne koristi važnejše. Da to nekaznovano ne gre, so zborovanja dokazala in sodrugi si bodo morali pri drugi priliki že zapomniti, da imajo zaupniki nalogo zastopati le mnenje svojih volilcev, ne pa samevoljno postopati. Uprava južne železnice se bo pa tudi morala naučiti, da vsako zakulisno paktiranje le duhove razburja, upravi pa tudi ne prinaša tistih sadov, ki jih je morda pričakovala. Sodruga Kopač, katerega so sodrugi na zborovanja povabili, je pri istih sodeloval, obenem pa tudi potrebno ukrenil, da taki pojavi v prihodnje izostanejo. Zborova-

nja, ki so bila izredno dobro obiskana, so soglasno sprejela sledeče

resolucije:

Dne 2., 6. in 7. aprila v gostilni »Internacional« zbrani ljubljanski vlakospremljevalci južne železnice izjavljajo, da se nikakor ne strinjajo s službenim turnusom, ki ga je predložil zaupnik za turnuse sodrug Uršič, ker je Uršič turnuse predložil, brez da se je preje dogovoril s prizadetimi. Shod zahteva, da se podajo zaupniki še enkrat k inšpektoratu in da tam vložijo priloženi turnus ter zahtevajo, da se ga brezpogojno uveljavi.

Dne 2., 6. in 7. aprila t. l. zbrani vlakospremljevalci južne železnice izjavljajo, da je bilo letošnje postopanje pri sestavi turnusov popolnoma ponesrečeno in interesom uslužbencev škodljivo. Posebno grajajo neopustno postopanje tistih zaupnikov, katerim se ni zdelo potrebno vprašati osobe za njegovo mnenje, in so popolnoma samovoljno turnuse predložili in sicer turnuse, ki so interesom osobe naravnost nasprotni. Iz teh dejstev izvajajo posledice, izjavljajo zbrani, da se odslej ne sme predložiti nobeden turnus, ki ni bil sestavljen sporazumno z osobo, ki ga ni potrdilo vodstvo podružnice in ki ga ni odobril glavni zaupnik. Vsako drugačno postopanje pri sestavi turnusov in pri drugih, službo se tikajočih, zadevah je nedopustno in ne prevzame organizacija za eventualno neugodne posledice nikakršne odgovornosti. Da se pa tak nastop omogoči, pozivljajo zbrani vse one tovariše, ki še niso člani organizacije, da ji takoj pristopijo in se v zvezi z njimi bore za izboljšanje koristi prizadetih.

Podružničnemu vodstvu se nalaga dolžnost, da ta sklep v celoti uresniči.

Iz teh resolucij veje popolnoma nov in svež veter. V njih so ljubljanski vlakospremljevalci izrazili odkrito svoje mnenje, ki ni nič drugega kakor možato priznanje, da lahko tudi v svojem krogu napravijo red, če se jim zdi to potrebno. Nas ta pojav seveda le veseli, ker v njem zopet vidimo dokaz, da naša organizacija vzgaja značaje, ki bodo tudi na drugem mestu znali odločno nastopiti za svoje koristi in za ugled organizacije. Sodrugi le tako naprej! Če bomo znali doma red držati potem bomo lahko tudi druge k redu pozvali. Započeto delo se bo na običnem zboru dne 28. t. m. nadaljevalo in dokončalo, potem pa bomo z združenimi močmi posvetili vso svojo pozornost tistemu sovragu, ki nas vse skupaj tlači in izkorišča ter se tiho v pest smeje, če vidi nas razdvojene in v neprestanem prepiru. »Prosta vodi pot k napredku«, to je naše geslo. Izvajajmo je in zmaga bo naša!

Naznanilo shodov.

Vršijo se sledeči shodi in zborovanja:

Konferenca vozniških zapisovalcev (Wagenschreiber) južne železnice se vrši v petek, dne 24. aprila 1914 ob 10. uri predpoldne v Ljubljani v gostilni »Internacional«, Resljeva cesta 22.

Dnevni red: 1. Sklepanje o spomenici vozniških zapisovalcev, ki se jo predloži generalnemu ravnateljstvu. 2. Volitev enega delegata za deputacijo.

Vabimo vozovne zapisovalce vseh postaj južne železnice od Maribora do Trsta s postranskimi progami vred, da se v čim največjem številu vdeležijo konference.

Vodstva krajevnih skupin pa pozivljamo, da obvestijo uslužbence te kategorije o tej konferenci.

Posebnih vabil se ne bo razpošiljalo!

Spodnja Šiška: v soboto, dne 25. aprila t. l. ob 8. uri zvečer redni občni zbor v gostilni pri Anžoku z običajnim dnevnim redom.

Ljubljana II.: v ponedeljek, dne 27. aprila t. l. ob 8. uri zvečer v gostilni »Internacional« redni občni zbor.

Ljubljana I.: v torek, dne 28. aprila t. l. ob 8. uri zvečer v gostilni »Internacional« redni občni zbor.

VSEBINA ŠTEV. 7 Z DNE 1. APRILA 1914.

Članki: Razbita ustava. Obzor. Nameravano poslabšanje na južni železnici. Tajni odlok železniškega ministrstva. Železničarji, kaj pa to? Dva svetova. Moderna parabola. Več sodelovanja.

Listek: Naš človek.

Dopisi: Jesenice.

Domače vesti: Pomembno zborovanje tržaških sodrugov. Tajni odlok železniškega ministrstva. Železniška nezgoda na tržaškem državnem kolodvoru. Žrtev izkoriščanja. § 14. na delu.

Inozemstvo: Angleški železničarji in delavska stranka. Boji za ustavo v Avstraliji. Nekaj o bosansko-hercegovskih železnicah. Vladna železnica na Alaski. Raztrgana Macedonija. Kruta obsodba. Oropan vlak.

Socialni pregled: 13 milijonov delavcev v strokovnih organizacijah! Državna podpora brezposelnim na Bavarskem. Mednarodna diplomatska konferenca za ureditev dela mladostnih delavcev in ženskega dela. Oskrba za brezposelne potom konsumnega društva.

Raznoterosti: Polet okrog zemlje. Svetovna statistika. Državni dolgovi. Prebivalstvo. Železnice. Če potuje cesaričin brat... Izseljevanje Amerikancev.

Poročila o shodih: Nabrežina. Jesenice. Naznanilo shodov.

Iz organizacije.

Gospodarski pregled: Dva in pol milijona čistega dobička. Vključ agrarnim carinam ni naraščanja agrarnega proizvodnje. Kapitalistična ljubezen do domovine. Sijajni dobički.

Pozor, sodrugi!

Slovenski železničar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremiljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsako sredo in soboto in stane naročnina

celoletna	K 10-40
polletna	„ 5-20
četrtletna	„ 2-60
mesečna	„ —90

za inozemstvo celoletno . . „ 14.—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 10 vin. v administraciji in tobakarnah.

Vsak zaveden železničar bi moral biti naročen na »ZARJO«.

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravištvo »Zarja« v Ljubljani.

Železničarji!

Zahtevajte v vseh gostilnah, kavarnah in brivnicah strankine liste: »Železničar« in »Zarja«.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v

zalogi lastne tovarne

Peter Kozina & Ko.

Ljubljana na Bregu št. 20

(Cojzova hiša).

Varstvena znamka.

Cene za moške	K 14.—, 17.—, 20.—.
„ „ ženske	„ 12.—, 15.—, 18.—.
„ „ dečke 36/39	K 10.—, 12.—.
„ „ otroke	št. 22 25 26-28 29 31 32 35
	K 5.—, 6.—, 7.—, 8.—.

Garantirana kakovost

Cenejše vrste od K 1-50 naprej.

Kavarna „Central“

v Ljubljani

je pridobila priljubljeni vzorni

:: tamburaški in vokalni ::

zbor „Javor“

5 dam — 2 gospoda.

Vso noč odprto.

Vstop prost.

Kavarna „Unione“

TRST

Ulica Caserma in ulica Torre Bianca.

Napitnina je odpravljena.

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

40 letni uspeh, ki ga potrjuje na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna **G. Piccoli, Ljubljana**

Koder prebivajo Slovenci povsod je razširjen

„Slov. Ilustr. Tednik“

Vsakdo ga rad čita.

Naročite si ga in pridobivajte mu novih naročnikov.